

žvelgiant rinkų plėtimo, gamybos modernizavimo, dalyvavimo gamybinėje kooperacijoje (vadinamuosiuose klasteriuose) prasme.

Nagrinėjant temą *Lietuvos energetikos politika ir raidos strategijos*, hab. dr. Vaclovas Miškinis, dr. Arvydas Galinis, dr. Jonas Kugelevičius iš Lietuvos Energetikos instituto kalbėjo apie Lietuvos energetikos politikos suderinamumą su ES nuostatomis ir iš to kylančias problemas, Ignalinos atominės elektrinės uždarymo kaštus bei galimas energetikos raidos strategijas. Pranešimą savo komentaru praplėtė hab. dr. Leonas Ašmantas.

Dr. Teodoras Medaiskis (UNDP Socialinių tyrimų grupės vadovas) savo pranešime *Socialinės integracijos į Europos Sąjungą pasekmės* nagrinėjo Lietuvos "prisitaikymą" prie griežtų ES reikalavimų panaikinti bet kokią (tiesioginę ar netiesioginę) diskriminaciją pagal lytį, užtikrinti privalomas darbo saugos priemones, garantuoti laisvą darbo jėgos judėjimą. Komentuodama pranešimą ekonomikos mokslų dr. Salomėja Girijotienė išreiškė nuomonę, kad neigiamų bent jau socialinių pasekmių yra gerokai daugiau, nei stojimo į ES pranašumų.

GIEDRĖ BACEVIČIŪTĖ

LIETUVA IR KALININGRADAS: BENDRADARBIAVIMO PERSPEKTYVOS

Lapkričio 12-14 d. Vilniuje įvyko Lietuvos ir Kaliningrado srities akademinių institucijų bei nevyriausybinių organizacijų atstovų seminaras. Jame daugiausia buvo diskutuojama apie dvišalius Lietuvos ir Kaliningrado srities ryšius Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos santykių kontekste, partinės sistemos raidą Lietuvoje ir pilietinės visuomenės kūrimosi problemas Kaliningrado srityje. Seminaro dalyviai taip pat svarstė dvišalius ekonominius santykius bei kultūrinius ryšius, valdininkijos klausimus bei Lietuvos stojimo į Europos Sąjungą įtaką Kaliningrado sričiai. Seminare kalbą pasakė Lietuvos Užsienio reikalų viceministras V. Ušackas.

Seminare buvo pristatyta Lietuvos užsienio politika bei jos prioritetai. Europos integracijos studijų centro Tarybos pirmininko, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto (TSPMI) docento *Algirdo Griciaus* pranešime po trumpos tarpukario (1918-1940) Lietuvos

užsienio politikos apžvalgos buvo pristatytos ir nagrinėjamos prioritetinės Lietuvos užsienio politikos kryptys. Buvo akcentuotas Lietuvos užsienio politikos tęstinumas keičiantis valdančiajai daugumai Seime ir vyriausybėms.

Nagrinėjant Lietuvos užsienio politikos prioritetines kryptis, pranešime buvo akcentuojama gerų dvišalių santykių su kaimyninėmis valstybėmis svarba. Buvo pristatyta Lietuvos politika integruojantis į Europos Sąjungą ir NATO, akcentuota šios politikos svarba ekonomikos vystymuisi ir šalies saugumui bei šių integracijos procesų lygiagretumas. Nemažai dėmesio pranešime taip pat buvo skirta Lietuvos-Kaliningrado srities ekonominiam, humanitariniam, moksliniam bendradarbiavimui bei ryšiams tarp nevyriausybinių organizacijų. Buvo įvardintos problemos, su kuriomis gali susidurti Kaliningrado sritis Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą.

Pranešimą, kuriame buvo aptariami Lietuvos-Kaliningrado srities bendradarbiavimo klausimai, skaitė Istorijos instituto skyriaus vedėjas, TSPMI docentas Vladas Sirutavičius. Pranešime dvišalių Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos santykių kontekste buvo nagrinėjami politiniai, ekonominiai bei humanitariniai Lietuvos ir atskirų jos regionų santykiai su Kaliningrado sritimi. Pranešėjo nuomone, Lietuvai pavyko racionalizuoti savo politiką Kaliningrado srities atžvilgiu, todėl šiuo metu vyksta konstruktyvus dialogas. Kaip sakė pranešėjas, tai teigiamai vertina ne tik Lietuvos ir Kaliningrado srities politikai, bet ir dauguma Europos valstybių, JAV bei tarptautinės organizacijos.

Kalbant apie ekonominius ryšius, pranešime buvo akcentuota, kad Lietuva šioje srityje pastaruoju metu tapo viena iš pirmaujančių valstybių santykiuose su Kaliningrado sritimi. Tačiau tolesnį ekonominių santykių plėtojimą sunkina Kaliningrado partnerių skolos Lietuvos atstovams. Pranešime buvo pažymėta, kad bendradarbiavimas su Kaliningrado sritimi taip pat vyksta ir daugiašalių santykių srityje. Čia buvo aptartas bendradarbiavimas Baltijos jūros valstybių tarybos bei Šiaurės dimensijos klausimais.

Bendradarbiaujama gamtos apsaugos klausimais, siekiant įgyvendinti bendrus projektus dėl Kuršių nerijos paveldo išsaugojimo, Nemuno baseino išvalymo ir kt. Humanitarinių santykių srityje pasirašytos bendradarbiavimo sutartys tarp VU TSPMI bei Savivaldos mokymo centro ir Kaliningrado srities mokymo institucijų. Lietuvai ir jos regionams plėtoti santykius su Kaliningrado sritimi pirmiausia trukdo sunki

krašto ekonominė padėtis bei dažna įstatymų, susijusių su ekonomiais ryšiais su užsienio šalimis, kaita. Efektyvaus ekonominio bendradarbiavimo neskatina ir didelis nusikalstamumas bei kontrabanda.

Analizuojant Lietuvos ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities bendradarbiavimo perspektyvas, buvo paminėti išoriniai ir vidiniai veiksniai, stabdantys spartesnę šių santykių plėtrą. Kaip vienas iš pagrindinių trukdžių santykių plėtrai, pranešėjo nuomone, yra Rusijos Federacijos centrinės valdžios politikos Kaliningrado srities atžvilgiu neapibrėžtumas.

Apie Lietuvos ir Kaliningrado srities ekonominių ir investicinių santykių kryptis savo pranešime kalbėjo Kaliningrado Baltijos ekonomikos ir finansų instituto vadovas V. Ždanovas. Šiuos santykius, kaip teigė pranešėjas, buvo bandoma nagrinėti sparčios globalizacijos kontekste. Problemos, su kuriomis šiandien susiduria Kaliningrado sritis, didžia dalimi yra sąlygotos pasaulyje vykstančių globalizacijos procesų, jos teritorijos eksklavinės padėties ir būsimos Lietuvos bei Lenkijos narystės Europos Sąjungoje. Šioms problemoms spręsti, pranešėjo nuomone, reikalinga nevyriausybinė institucija, kuri galėtų atlikti nepriklausomus tyrimus.

Viena iš didžiausių problemų daugelyje besivystančių valstybių yra lėtas sprendimų priėmimo procesas, palyginus su sparčiai besikeičiančiais kapitalo srautais bei ekonomine situacija. Didelė tikimybė, kad sparčiuose globalizacijos procesuose mažos ir besivystančios valstybės gali patirti didelę įtampą. Pranešėjo nuomone, Kaliningrado sričiai ir Lietuvai ypač aktualūs procesai, vykstantys Baltijos jūros regione. Reikia svarstyti regioninės ekonomikos kūrimo galimybes. Reikalingi bendri tyrimai, nagrinėjantys sudėtingas regioninio vystymosi problemas. Tik aiškiai apibrėžtas, abipusiai naudingas ekonominis bendradarbiavimas tarp Kaliningrado srities ir Lietuvos Respublikos sudarys prielaidas Kaliningrado srities administracijai įgyvendinti ne "ambrazūros", o "lango" su kaimyninėmis valstybėmis idėją.

Kitame pranešime Kaliningrado universiteto atstovas V. Abramovas nagrinėjo pilietinės visuomenės raidos problemas Kaliningrado srityje. Pranešime taikliai pastebėta, kad, iširus socializmo sistema, vyravo nuomonė, jog nematoma rinkos ranka sukurs stabilią ekonomiką, o esant stabilios ekonomikos pagrindui, savaime susiformuos pilietinė visuomenė. Gyvenimas parodė, kad pilietinės visuomenės sukūrimas reikalauja ypatingų pastangų, ypač tokioje valstybėje kaip Rusija. Prane-

šėjas konstatavo faktą, kad nors Rusijoje ir veikia atstovaujamos demokratijos mechanizmas bei žodžio laisvės elementai, tačiau vietoj laisvos konkurencijos susiformavusi biurokratinė-administracinė rinka įgalina korporacijų grupes suartėti su valdžia ir vykdyti antiįstatymišką veiklą, kuriai pasipriešinti galėtų tik pilietinė visuomenė.

Apibūdindamas šiuolaikinę Rusijos visuomenę, pranešėjas teigė, kad joje egzistuoja tik atskiri pilietinės visuomenės elementai, netolygiai besiformuojantys, priklausomai nuo teritorijos specifiškumo. Pranešėjo nuomone, Kaliningrado srityje egzistuoja vadinamasis *sluoksnių* politinės organizacijos modelis, t. y. visuomenė - vienas lygmuo, virš kurio veikia kitas - partinių/politinių struktūrų-lygmuo. Visuomenės įtaka pastarajam lygmeniui yra gana silpna. Dauguma srities gyventojų mano, kad personalijų pasikeitimai valdžioje automatiškai pakeis situaciją valstybėje, o tuo pačiu ir Kaliningrado srityje. Supratimas, kad turi keistis ne tik asmenybės, bet ir pati sistema, suteikianti galimybes visuomenei kontroliuoti valdžią ir priversti ją paklusti jai, tarp srities gyventojų yra gana silpnas. Diegiant ką tik minėtą nuostatą, ypač svarbus vaidmuo tenka mokslininkams, kurie turėtų aiškinti plačiajai visuomenei apie ryšių nustatymą ir stiprinimą tarp pilietinių ir politinių struktūrų.

Rusijos strateginių tyrimų instituto Baltijos informacinio-analitinio centro darbuotojo G. Kretinino pranešimas buvo skirtas Kaliningrado srities ir Lietuvos politinių realijų ir kultūrinio bendradarbiavimo problemoms aptarti. Pristatydamas gana abejotiną tezę, kad esant geresniems tarpvalstybiniais santykiams atsiranda daugiau problemų pasienyje, pranešimo autorius bandė diskutuoti su *S. Huntingtono* knygoje "Civilizacijų konfliktas" keliama civilizacijų lūžio linijų idėja. Tuo pačiu pranešimo autorius bando parodyti, kad rusų ir lietuvių tautų istorija bei kultūrinis palikimas turi kur kas daugiau bendrumo nei atskirybų. Pranešime buvo teigiama, kad Lietuva yra Rytų slavų kultūros apsuptyje, kurios įtaka Lietuvai yra gana didelė. Daroma išvada, kad Lietuva vienaip ar kitaip turės atsižvelgti į jos pasienyje esančias gana gausias Rytų slavų kultūrinės grupuotes ir šių kaimyninių tautų dvasinius kontaktus su lietuviais, kurie paprasta akimi gal ir nėra matomi.

Pranešimo autorius taip pat abejoja dėl lietuvių tautos vakarietiško mentaliteto. Jo nuomone, jis kur kas artimesnis rytietiškam. Analizuodamas lietuvių ir rusų priešišumą viduramžiais, autorius remiasi

rusų istorikais, kurie teigia, kad tokio priešiško negalėjo būti, nes Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės gyventojų daugumą (virš 90 proc.) sudarė slavai ir "rusinai". Rusų tautos sąmonėje priešiškus lietuviams yra gerokai silpnesnis negu estams ir latviams, nes šių tautų istorija asocijuojasi su baronais ir vokiečiais. Dėl šių ir kai kurių kitų "argumentų" daroma išvada, kad brėžti civilizacijų liniją Lietuvą priskiriant Vakarams nėra visai teisinga.

Lietuvos partinę sistemą seminario dalyviams pristatė Teisės akademijos katedros vedėja, VU TSPMI docentė Jūratė Novagrockienė. Pranešėjos nuomone, Lietuvos partinę sistemą po Nepriklausomybės atkūrimo galima skirstyti į du periodus. Pirmajame periode buvo sudarytos prielaidos daugiapartinės sistemos susidarymui, o antrajame - jos konsolidacijai. Pranešime buvo analizuojami ir lyginami tiek rinkimų į Seimą, tiek į savivaldybes rezultatai bei jų įtaka tolesniam daugiapartinės sistemos vystymuisi Lietuvoje.

Kauno technologijos universiteto Savivaldos mokymo centro direktorės J. Šiugždinienės pranešime buvo kalbama apie bendradarbiavimą tarp Kaliningrado srities ir Lietuvos Respublikos rengiant valstybės tarnautojus. Postsovietinės valstybės ir teritorijos, tokios kaip Lietuva ir Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis negali pasigirti viešosios administracijos vystymosi nuoseklumu, o tuo labiau jos profesionalumu, atitinkančiu šiuolaikinius valstybinės tarnybos reikalavimus. Remiantis Lietuvoje atliktų tyrimų rezultatais, pranešėja tvirtino, kad vidutinės grandies valdininkai neturi bendro supratimo apie viešąjį administravimą, strateginį valdymą, silpnai orientuojasi teisės klausimuose.

Pranešime buvo pateiktos pagrindinės problemos, kurias būtina spręsti artimiausioje ateityje. Tarp jų buvo paminėtas: a) politikų ir valstybės tarnautojų atotrūkis nuo visuomenės ir piliečių; b) valdžios institucijų darbo neefektyvumas ir nepakankamas veiklos lankstumas. Siekiant esminių pokyčių valdyme ir spartesnės reformų eigos, valdžios institucijoms būtina turėti profesionalius, orientuotus į valstybės tarnybos sėkmę tarnautojus. Pranešime taip pat buvo rekomenduotos prioritetinės Lietuvos ir Kaliningrado srities bendradarbiavimo kryptys viešojo administravimo srityje.

Vieną iš aktualiausių problemų susijusių su Europos Sąjungos plėtra ir jos įtaka Kaliningrado sričiai, seminare pristatė Kaliningrado Regioninės strategijos fondo atstovas S. Ginzburgas. Tiek visos Rusijos mastu, tiek Kaliningrado srityje pranešimo autorius pastebi dvi prieštarin-

gas, susikertančias tendencijas: viena - skatinanti bendradarbiavimą ir integraciją Europoje, ir kita - skirta priešpriešai su rinkos ekonomika, su NATO, su Europa ir t. t. Blogiausia yra tai, kad iki šiol neapsispręsta Europos naudai. Tai nesuteikia Rusijos politikai stabilumo ir pasitikėjimo. Europai kartais net naudinga, kai Rusija pati sako, kad jos integracija į Europą nereali. Rusijos integracija į Europos struktūras itin aktuali Kaliningrado sričiai. Ji paprasčiausiai neturi jokios alternatyvos. Srities administracija neturi aiškos pozicijos Europos Sąjungos plėtros klausimais ir jokių tiesioginių kontaktų su jos institucijomis. Visiškai neaiškus ir Kaliningrado srities ypatingosios ekonominės zonos likimas.

Pranešime buvo nagrinėjami ir kiti klausimai, susiję su Kaliningrado srities perspektyvomis bendradarbiauti su kaimyninėmis valstybėmis, kurios, išskyrus Baltarusiją, netolimoje ateityje bus Europos Sąjungos narės. Pranešimo pabaigoje keliama mintis, kad Lietuva galėtų ženkliai prisidėti prie Kaliningrado srities suartėjimo su Europos Sąjunga.

Po pranešimų vykusiose diskusijose buvo išsakytos įvairios nuomonės apie pranešėjų mintis, teikiami pasiūlymai, kaip suaktyvinti dvišalį Lietuvos ir Kaliningrado srities bendradarbiavimą, kaip į šį procesą įtraukti ir kitas kaimynines valstybes.

ALGIRDAS GRICIUS

LIETUVOS POLITIKOS MOKSLŲ DEŠIMTMEČIUI SKIRTA KONFERENCIJA

1999 m. lapkričio 26 d. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute (TSPMI) įvyko šio instituto ir Lietuvos politologų asociacijos organizuota metinė konferencija "Politikos mokslai Lietuvoje: retrospektyva ir perspektyvos." Ši konferencija buvo skirta politikos mokslų Lietuvoje 10-mečiui paminėti, todėl joje buvo siekiama apžvelgti politikos mokslų raidą per dešimt šio mokslo gyvavimo metų ir pristatyti visą dabartinę mokslinių tyrimų sričių panoramą.

Konferencijoje be Vilniaus universiteto atstovų dalyvavo Vytauto Didžiojo, Kauno technologijos, Klaipėdos, Šiaulių universitetų dės-